

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
ІНСТИТУТ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА
КАФЕДРА ХОРЕОГРАФІЇ**

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА :
ТВОРЧИЙ ПРОЄКТ З ПОЯСНЮВАЛЬНОЮ ЗАПИСКОЮ
на здобуття освітнього ступеня Магістр**

**на тему: ЖАНРОВО-ФОЛЬКЛОРНИЙ КОЛОРИТ УКРАЇНСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУРИ В БАЛЕТІ НА ПРИКЛАДІ ТВОРУ ОЛЬГИ
КОБИЛЯНСЬКОЇ «В НЕДІЛЮ РАНО ЗІЛЛЯ КОПАЛА»**

Виконала: здобувачка II курсу
групи МХР - 31- 22з
спеціальність 024 Хореографія
Шевченко Влада Антонівна

Науковий керівник: професор
Вантух Мирослав Михайлович

Рецензент: кандидат мистецтвознавства,
доцент

Верховенко Ольга Анатоліївна

Допустити до захисту
протокол засідання кафедри
від «___» _____ 20___ р. № ___
Завідувач кафедри хореографії
_____ професор Вантух М.М.

м. Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ..8	
1.1. Історіографія дослідження української літератури в балеті, опері та драматичному театрі	8
1.2. Творчість О. Кобилянської.....	16
1.3. Аналітика інтерпретації втілення повісті О.Кобилянської « В неділю рано зілля копала»	21
Висновки до розділу 1.....	25
РОЗДІЛ II. ХУДОЖНЬО- АНАЛІТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ЗАДУМУ В БАЛЕТНІЙ СЮЇТІ « В НЕДІЛЮ РАНО ЗІЛЛЯ КОПАЛА».....	26
2.1. Обґрунтування вибору теми. Лібрето	26
2.2. Вид. Форма Жанр.Ідейно-тематичний аналіз твору.....	29
2.3. Шляхи та методи реалізації творчого задуму. Сценарно-композиційний план.....	33
2.4.Характеристика дійових осіб.....	37
2.5. Музичний матеріал, його особливості.....	37
2.6..Опис костюмів.....	39
Висновки до розділу 2.....	42
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46
ДОДАТКИ	49

ВСТУП

Актуальність творчого проекту. Український балет залишається актуальним і важливим елементом культурного доробку. Його унікальність полягає в поєднанні класичних традицій з українською естетикою та культурою. В останні роки, балет українських театрів зосереджений на збереженні та підсиленні національної культурної спадщини в мистецтві.

Український балет привертає увагу глядачів своєю автентичністю, та відображенням української ідентичності через мову тіла та виразне виконавство. Його актуальність полягає у творчому експерименті та взаємодії із світовим мистецтвом і, звісно ж, у збереженні традицій.

Останні роки можуть бути періодом змін у вмісті українського балетного репертуару, особливо в контексті політичних та культурних подій. Помітною тенденцією може бути витіснення російського блоку з репертуару, щоб підкреслити незалежність та національну ідентичність.

Це може включати перегляд та переосмислення класичних російських балетів на користь власних українських творів, а також взяття на озброєння сучасних тем та характеристик українського суспільства. Однак це складний процес, і його характер може залежати від багатьох факторів, включаючи творчу волю культурних діячів, реакцію глядачів та загальну культурну динаміку.

Український балетний репертуар охоплює широкий спектр вистав, які відображають національну ідентичність та творчість, наприклад такі як:

1. Тіні забутих предків
2. Лілея
3. Сойчине крило
4. Лісова пісня
5. Вечори на хуторі
6. Гідра

Ці вистави представляють лише частину різноманітності та креативності українського балетного мистецтва, яке динамічно розвивається і вражає своїм зв'язком з літературою.

Тому сьогодні, як ніколи важливо звертатись до творчості видатних українських митців. У своїй постановці я звертаюсь до творчості Ольги Кобилянської, а саме до твору «В неділю рано зілля копала».

Дослідження повісті Ольги Кобилянської «В неділю рано зілля копала» має велику актуальність для створення хореографічної постановки з кількох ключових причин:

- **Глибокий Психологічний Зміст:** Повість пройнята глибоким психологічним змістом та високим емоційним напруженням, що надає великий потенціал для виразності у танцю. Персонажі, їхні почуття та внутрішні конфлікти можуть бути добре відтворені через рухи та виразність хореографії.
- **Сильні Культурні Аспекти:** Повість вбирає в себе багато культурних аспектів, які можуть бути чудово втілені у хореографії. Традиції, обряди та атмосфера тогочасного села можуть стати ключовими елементами сценічного виконання.
- **Фольклорні Мотиви:** Наявність фольклорних елементів у творі робить його відмінним матеріалом для хореографічної інтерпретації. Танцюри, взяті з народних обрядів та традицій, можуть створити особливий колорит постановки.
- **Мотив Трагічного Кохання:** Центральний мотив трагічного кохання відкриває можливості для вираження емоцій через танець. Хореографія може відобразити наслідки та переплетення долі персонажів.
- **Актуальність теми:** Багато тем, піднятих у повісті, такі як провина, кара, відповідальність, є актуальними й сьогодні. Їхня хореографічна обробка може вразити сучасну аудиторію та стати привабливою для глядачів.

Отже, дослідження цього твору може визначити основні елементи для створення хореографічної постановки, яка не лише передасть сюжет, але й привнесе новий вимір та емоційність у виконання.

Мета дослідження: зробити теоретичний аналіз творчості О.Кобилянської та втілення літературних образів в різних видах мистецтва та інтерпретації в хореографії.

Відповідно меті роботи було сформульовано наступні **завдання**:

- здійснити історіографію і визначити джерельну базу творчого проєкту;
- розглянути актуальність театральних постановок в основі яких лежить українська література;
- розробити власну концепцію вистави «В неділю рано зілля копала».

Об'єктом дослідження : літературна творчість О. Кобилянської та її інтерпретація в театральних-хореографічних творах.

Предметом дослідження є важливість жанрово-фольклорного колориту української літератури в балеті на прикладі твору Ольги Кобилянської «В неділю рано зілля копала».

Методи дослідження:

- творчий аналіз художнього тексту: Глибокий та оригінальний аналіз самої повісті, зосереджений на художніх аспектах, включаючи мову, символіку та структуру. Нові погляди на характери, взаємини персонажів та розкриття тематики можуть розширити розуміння та інтерпретацію твору.
- інтердисциплінарний підхід: застосування інтердисциплінарних методів дослідження, зокрема, врахування аспектів народної культури, фольклору, та побутових традицій. Цей підхід може привести до нових відкриттів щодо взаємодії художньої творчості з культурною спадщиною.
- теоретичний аналіз співвідношення тексту та танцю: Розгляд теоретичних підходів до об'єднання словесного та танцювального мистецтва. Розвинення

новаторських підходів до відтворення художнього змісту повісті у вигляді хореографічного виконання.

- естетичний вимір: Вивчення естетичних аспектів хореографії та їхнього взаємодії із художнім текстом. Розгляд створення відмінної естетики, яка відобразатиме індивідуальний стиль автора та характер твору.
- соціокультурний контекст: Розгляд повісті в контексті сучасних соціокультурних реалій та відзначення тих аспектів, які можуть взаємодіяти з сучасною аудиторією.
- створення хореографічної постановки: Розробка та впровадження унікального танцювального виконання, яке передасть не лише сюжет та образи персонажів, а й внесе новий, оригінальний елемент у трактування твору.
- загальний підхід до дослідження та творення хореографічної постановки повинен враховувати сучасні наукові, культурні та театральні тенденції, виходячи за межі традиційного підходу до хореографії.
- методи систематизації та узагальнення дозволив зробити обґрунтовані висновки.

Наукова новизна полягає у спробі системного аналізу проблеми взаємозв'язків хореографічного мистецтва з художньою літературою. Мова йде не тільки про повне перенесення на балетну сцену сюжетних колізій відомих повістей і романів, а також і про правомірність образних коректур, що зумовлені природньою відмінністю літератури й балетного мистецтва, спрямування їх на розкриття найважливішого - змісту авторського задуму та провідної поетичної ідеї.

А також дослідження повісті Ольги Кобилянської «В неділю рано зілля копала» для створення авторської балетної сюїти.

Практичне значення роботи полягає в можливості її використання в подальших теоретичних дослідженнях, в лекційній та практичній роботі зі здобувачами освітньо- професійної програми підготовки фахівців з хореографії, в практичній діяльності колективів класичного танцю.

Апробація результатів дослідження. Наукові та практичні результати доповідались і обговорювались на міжнародній науково-практичній конференції:

- в VIII Міжнародній науково-практичній конференції “Особливості роботи хореографа в сучасному соціокультурному просторі” (1-2 червня 2023р.).

Публікації

За матеріалами дослідження було опубліковано тези: - Шевченко В.А. “Жанрово-фольклорний колорит української літератури в балеті на прикладі твору Ольги Кобилянської “В неділю рано зілля копала” VIII Міжнар. Наук. - практ. Конф. (Київ 1-2 червня 2023р.). Київ: НАКККіМ, 2023 219с. 171-173с.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи: повністю відповідає поставленій меті та завданням дослідження, що відповідно, обумовлено темою роботи.

Дослідження складається зі вступу, двох основних розділів та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 54 сторінок, із них основний текст складає 45 сторінок .

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Історіографія дослідження української літератури в балеті, опері та драматичному театрі

Українська література відіграє значущу роль в українському театрі, створюючи основу для численних драматичних постановок і вистав. Твори українських письменників і поетів використовуються для створення сценаріїв, адаптацій і сучасних театральних постановок.

Українська література стала натхненням для численних балетів, в яких втілено культурні та історичні аспекти України.

Вони втілюють в собі багатство української культури та використовують літературні твори як джерело натхнення для художнього виразу.

Українська література також стала основою для численних оперних постановок. Однією з видатних постатей в цьому контексті є композитор Микола Лисенко, який створив опери на основі творів українських письменників. Наприклад, його опери "Тарас Бульба" і "Наталка Полтавка" базуються відповідно на творах М.Гоголя та І.Котляревського.

Українська оперна традиція також розвивалася після незалежності, і сучасні композитори створюють опери на основі творів сучасних українських письменників, розширюючи світовий оперний репертуар.

Так само відомо, що українська література має великий вплив на драматичний театр. Твори українських письменників часто адаптуються для сцени, де режисери і актори створюють інтерпретації та постановки, які доповнюють та розкривають літературний матеріал.

Твори українських письменників часто стають основою для сучасних драматичних постановок, які відображають важливі соціокультурні теми та події в історії України.

Українська література в балеті.

Прем'єра одного з перших балетів, що були створені на основі української літератури, а саме за творами Шевченка, відбулася на Київській сцені у постановці Березової Г. Це була «Лілея» Данькевича К. Автор балетного сценарію – Чаговець В. Використовував поетичні твори «Лілея», «Відьма», «Княжна», «Марина», «Катерина» та інші. Приєднуємося до думки Є. Коваленко, що «геройко-романтичний балет “Лілея” мав велике значення для українського балетного театру: в ньому отримали розвиток принципи хореодрами, а драматична виразність органічно поєдналася із суто хореографічними виражальними засобами» [12].

Балет «Лілея» з часом зазнав багато оновлень редакцій та інтерпретацій (А. Шекера, В. Вронський, В. Ковтун та інші), були також інші випадки втілення творів Шевченка: «Оксана» Гомоляки В. – Візиренко-Клявіна Р. за мотивами поеми «Сліпа» Т. Шевченка, у Донецьку, 1964,

«Відьма» Кирейка В. – Шекери А. У Львові 1967.

Мистецтвознавці вважають балет «Лісова пісня», вперше поставлений у Києві 1946 року на музику Скорульського М., прикладом взаємодії літератури та хореографічного мистецтва. Балет заснований на однойменній драмі-феєрії Лесі Українки.

М. Загайкевич, цей твір близький «природі балетного мистецтва. Є

в ній хвилююча піднесеність вислову, внутрішня музичність і краса

зображень, поєднання фантастики з фольклорним колоритом, що так

прикрашають поетику балетного спектаклю» [7]. Н. Скорульською був

написаний сценарій балету, яка прагнула якомога достовірніше «відтворити зміст

та емоційний колорит п'єси, зберегти основні образи і сюжетні ситуації, внутрішню логіку і послідовність драматургічного розвитку» [16].

У 1958 р. свою версію балету «Лісова пісня» ставить В. Вронський. Якщо С. Сергєєв -звертається більше до першооснови твору , недуже приділяючи увагу музиці , то В.Вронський віддалився від філософського змісту «Лісової пісні», адже музична драматургія переважає в його версії, а емоції та почуття, нові знахідки, вдале поєднання народно-сценічного та класичного танців розкриття драматизму та поетики літературного першо джерела стали основною рушійною силою його спектаклю [19]

Балет «Камінний господар» 1969 року постановник А. Шекера здійснив у Національній опері України композитор В Губаренко, лібретист Е. Яворський. На думку О.Чепалова, балетмейстер не завжди слідував музичній основі твору , а був ближче в своїх починаннях до драми Лесі Українки та партитури В.Губаренка . Головні герої були простими в своїй поведінці та характері , зрозуміло створюючи конфлікти ситуації. [16].

Досліджуючи твори української літератури кінця XIX – початку XX століття, балетмейстери працювали в умовах віддаленості в часі від подій, які зображувалися. Образи, що народжувалися в сучасній літературі, практично не з'являлись на балетній сцені. Лише твір О.Гончара «Таврія» привабив авторів. Поставили його в Харкові у 1959 році композитор В. Нахабін та балетмейстер І. Ковтунов.

У кінці XX – на початку XXI століття обробка творів української літератури стала рідкісним явищем для вітчизняного балетного театру.

У червні 2017 року відбулося значуще подія – на сцені Національної опери України В. Литвинов поставив виставу за мотивами однойменного твору Старицького М. «За двома зайцями». Ідею, лібрето та головну роль Проні втілила Т. Андрєєва. За висловом Т. Поліщук комедійна історія про розгубленого цирульника, який намагається вполювати багату наречену,

перетворилася в сучасне музичне шоу з яскравими костюмами в виконанні артистів Національної опери, декораціями та гротесковими персонажами. [18].

У Національній опері України 30 січня 2022 року відбулася прем'єра вистави "Вечори на хуторі біля Диканьки", створеної за однойменною повістю Миколи Гоголя та під саундтрек Євгена Станковича. Варто відзначити, що це не зовсім нова прем'єра, а відродження легендарного балету "Ніч перед Різдвом", представленого режисером Віктором Литвиновим у 1993 році. Він повертає цей шедевр на сцену, змінивши назву, щоб уникнути обмежень його часовою прив'язкою через "зимовий" відтінок у назві.

У Львівській національній опері 03 грудня 2023 року відбулась прем'єра балету "Тіні забутих предків" композитор Іван Небесний. Кохання Івана та Марічки підноситься до височин, а хореографія Артема Шошина, через пластику, розкриває душі всіх персонажів. Сценографічне рішення, сучасна світлова партитура від Арвідаса Буйнаускаса та прекрасні костюми від Наталії Міщенко створюють унікальну сценічну атмосферу. Все це подія реалізована під керівництвом диригента-постановника Юрія Бервецького, та режисера-постановника прем'єри, автора лібрето Василя Вовкуна - генерального директора, художнього керівника театру.

Композитор Іван Небесний створив яскраву музику яка несе в собі гуцульський колорит .

Твори української літератури втілені в оперному мистецтві.

Українська література слугує інспірацією для численних оперних постановок.

Серед них:

1. «Катерина» (на твір Тараса Шевченка): Опера Віталія Губаренка створена на основі однойменної поеми Шевченка "Катерина". Вона привносить у світ оперного мистецтва українські мотиви та теми.

У вересні 2022 року в Одеському національному академічному театрі опери та балету відбулася прем'єра опери Олександра Родіна «Катерина». Ініціаторкою та художньою керівницею цього значущого проекту стала генеральна директорка-художня керівниця театру Надія Бабіч. Опера «Катерина», створена на основі творів Т. Шевченка та стає наймасштабнішою в історії незалежної України, що поєднує музику та лібрето.

Нова постановка «Катерини» в Одеській опері представляє в сучасному режисерському ключі, в виставі об'єднано більше ста виконавців, створено більше тисячі ексклюзивних костюмів, використано автентичні музичні інструменти, створені на замовлення та унікальні сценічні декорації. Опера Олександра Родіна «Катерина» стає початком нової ери в історії української опери.

2. «Гетьманщина» (на твори Івана Котляревського): Опера Віктора Кучеренка, яка базується на творах Івана Котляревського, таких як "Енеїда". Ця постановка поєднує національні та історичні елементи.
3. «Тарас Бульба» (1880 – 1890). Опера вперше була пробно поставлена на київській сцені у 1918 році. Спроба завершилася трагедією. Під час УНР за постановку взявся Лесь Курбас. Оркестрацією опери займався Олександр Кошиць. Але перед прем'єрою Київ потрапив під контроль денікінців. Театр, де вже були встановлені декорації, згорів. Костюми і нотний матеріал були зруйновані. Вцілілі ескізи костюмів Анатолія Петрицького зараз знаходяться у театральному музеї. Прем'єра опери відбулася у Харкові 4 жовтня 1924 року, а Платон Цесевич втілював образ Тараса Бульби. У 1927 році у Києві була показана опера і роль Тараса Бульби виконав Михайло Донець. У 1937 році в Харкові відбулася нова постановка опери, яку змушено було адаптувати під радянську цензуру. Рильський М., Ревуцький Л., та Лятошинський Б. внесли певні зміни в окремі сцени і вокальні номери. Прем'єра відбувалася вдало. Проте в деяких сценах редактори відійшли від оригінального твору, що спричинило появу третьої редакції опери, яка завершилася на початку 50-

х років. Прем'єра "Тараса Бульби" відбулася у 1995 році у третій редакції під керівництвом диригента О. Климова, режисера В. Скляренка та художника А. Петрицького.

4. «Наталка Полтавка» українського композитора Миколи Лисенка за однойменною п'єсою Івана Котляревського. Увагу творчість письменника привертала багатьох музикантів ще до Лисенка, проте саме його опера стала постійною частиною репертуару оперних театрів і зайняла вагому позицію серед найпопулярніших українських опер. Цей твір відкриває перед глядачем найкращі риси українського національного характеру, такі як шляхетність, сила духу, моральна чистота та мужність. Котляревський І. та Лисенко М. висвітлюють моральну перевагу простих людей над заможними представниками влади. Незважаючи на те, що п'єса Котляревського привертала увагу багатьох музикантів до Лисенка, саме його опера закріпилася в репертуарі оперних театрів і займає одне з провідних місць серед найпопулярніших українських опер. Музика та п'єса розкривають найкращі риси українського національного характеру, такі як шляхетність, моральна чистота, духовна сила та мужність.

Іван Котляревський та Микола Лисенко вдало демонструють моральну перевагу простих людей над представниками влади, такими як сільські багатія та приказні. Думки та почуття героїв виражаються через пісню, яка служить основою для розвитку подій. В обробці народних пісень, що стали сценічною традицією за п'єсою, та в створених Лисенком розширених аріях, увертюрі та оркестрових антрактах композитором збережено вірність духу п'єси Івана Котляревського. Мудрість, ясність та гармонійна єдність всіх елементів визначають музику Лисенка. Прем'єра «Наталки Полтавки» відбулася в Одеському театрі в 1889 році, а протягом років різні майстри сцени дарували свої таланти в інтерпретації ролей в опері, такі як Щепкін Михайло, Марко Кропивницький, Саксаганський Панас, Заньковецька Марія, Паторжинський Іван, Марія Литвиненко-Вольгемут, Гайдай Зоя, Петрусенко Оксана, Солов'яненко Анатолій.

Зокрема, у 1966 році на сцені Львівського оперного театру була представлена опера на чотири дії українського композитора Віталія Кирейка, написана за лібретто Миколи Зоценка за однойменною повістю Ольги Кобилянської, яка побачила світ у 1965 році. Твір, заснований на однойменній повісті Кобилянської "У неділю рано зілля копала", розкриває драматичні аспекти карпатського життя гуцулів на початку минулого століття. Усе окутане суворими звичаями та традиціями буденного життя, в опера вдало передає романтичну образність, фатальне переплетення людських долей та глибокі емоції, які виражаються у повісті О. Кобилянської. Композитор Віталій Кирейко майстерно вплітає ці елементи в музичну тканину, надаючи твору емоційної насиченості та лірично-психологічного відтінку.

Автора привернули потужні характери, неординарні почуття та різкі злами сюжетних конфліктів. Кирейко вдається яскраво змалювати характери своїх героїв, надаючи їм лірико-психологічного забарвлення і розкриваючи внутрішній світ, який пояснює поведінку, настрій та почуття персонажів. Весь трагізм ситуації відтворено в музиці, де композитор використовує власні лексичні засоби виразності та оркестрової палітри, спираючись на народний фольклор і вводячи в оперу різні жанрово-побутові масові сцени, які чергуються з контрастними камерними. Опера "У неділю рано..." базується на трагічній повісті Ольги Кобилянської, яка написана за мотивами української народної балади "Ой не ходи, Грицю", і сюжетно збагачена письменницею. Романтична образність, ідейна спрямованість та фатальне переплетення людських долей і жагучі пристрасті повісті О. Кобилянської гармонізуються з сюжетами, попередньо обраними Кирейком В. для опери "Лісова пісня" та балету "Тіні забутих предків". Така тематика та сфера образів стали особливо близькими для композитора.

Оперу також була відновлена в 2014 році на сцені Національної Музичної Академії України ім. П.І Чайковського під супровід фортепіано в постановці Лади Шиленко, з диригентом Назаром Якобенчуком, балетмейстером Лілією

Климчук, концертмейстером Євгенією Кучеренко та художнім керівником Петром Ільченко.

Ці постановки відображають різноманіття тем і стилів, які поєднує в собі українська література в оперному жанрі.

Твори української літератури втілені в постановках провідних драматичних театрах України.

Українські драматичні театри активно виставляють на сцені твори вітчизняних письменників. Ось кілька прикладів творів української літератури, які можуть бути виставлені на сценах драматичних театрів:

1. «Мартин Боруля» Іван Карпенко-Карий, що відзначається гострим гумором та карикатурними образами, ідеально підходить для драматичних постановок.
2. «Інститутка» Марко Вовчок, що стала класикою української літератури, має потужний комічний потенціал для театральних вистав.
3. «Камінний господар» Леся Українка.
4. «Земля» Ольга Кобилянська: інсценізація молодого режисера Давида Петросяна (2018, 2023). Із площини соціальної проблематики твору Ольги Кобилянської йому вдалось вибудувати архітектоніку міфопсихологічного простору і покласти в основу твору реальну подію, що сталася в одному із сіл Буковини, ця подія – братовбивство заради володіння землею. Про вічні для кожної людини категорії, поняття Гріха, Материнської Любові, Свободи Вибору, Честі та Кохання. Всіх тих чеснот, які мають бути домінуючими у людському існуванні. І кожна з яких тим чи іншим чином впливає на наші Долю та Талан. [6].
5. «Безталанна» (Іван Карпенко-Карий). Режисерська концепція Андрія Білоуса.

Ці та інші твори українських письменників допомагають театрам не лише відображати багатство літературної спадщини, а й залучати глядачів до української культури через театральне мистецтво.

1.2. Творчість Ольги Кобилянської

Творчість Ольги Кобилянської вражає глибоким психологічним аналізом, високою художньою майстерністю та гостротою соціальної критики.

Видатна письменниця Ольга Кобилянська є надзвичайно талановитою й емоційною натурою, яка багато займалася самоосвітою. В її час для молоді дівчини це був єдиний шлях культурного зростання, літературного розвитку, і єдиний шлях до ментального розвою. В тих умовах це означало стати на перекір власному батьку, який був немилосердною людиною, а також суспільно-політичним обставинами, які обмежували людину традиціями та прирікали жінку на духовне животіння.

Автобіографічні записи, листи, а також щоденники письменниці є надзвичайно важливими та необхідними для розуміння специфічних умов розвитку її таланту та особливостей художньої спадщини. Завдяки їм маємо можливість глибше зрозуміти вплив соціально-культурного середовища на Ольгу та формування її як письменниці. З цих документів дізнаємося, як молода письменниця завзято долала перешкоди на своєму життєвому шляху, як цікавилася соціологією, політологією та філософськими трактатами, як шукала себе в грі на музичних інструментах: фортепіано, цитрі, дрімбі. Ольга також непогано малювала та грала в театрі. Письменниця навіть хотіла стати професійною акторкою, але все-таки віддала перевагу літературному ремеслу. Важливим фактом є сприйняття Кобилянською німецької культури, яке базувалося на особистих зв'язках з відомими німецькими та австрійськими редакторами та видавцями журналів і газет. Особливу увагу треба приділити тривалим контактам Ольги Кобилянської з німецьким

письменником Якобовським Людвігом (1868—1900 рр.), які стали відображенням певних закономірностей у розвитку міжлітературних взаємин української та австрійсько-німецької літератур кінця ХІХ — початку ХХ століття. Після активної співпраці з Якобовським Л. У 1890-ті роки, Кобилянська публікується німецькою. Виходить статтю «Марко Вовчок та її оповідання», цілий ряд оповідань українських письменників, перекладених німецькою мовою. Її контакти також сприяли тому, що твори німецьких авторів друкувалися у перекладі українською мовою. Так українські автори, як: Леся Українка, Крушельницький Антін, Осип Маковей, Денис Лукіянович перекладали твори Людвіга Якобовського, а після друкували їх у чернівецькій «Буковині» та у львівському «Літературно-науковому віснику». Любов Ольги Кобилянської до театру позначилася на її літературній творчості. Творчі доробки письменниці дуже близькі до драматургічних творів. Сюжети повістей та оповідань сповнені драматизму та насичені майстерно прописаними діалогами. Літературні персонажі Кобилянської наділені індивідуальними рисами характеру, а драматичні компоненти побудовані за всіма законами драми. Сама письменниця це відчувала, так за її життя вже були спроби інсценізації деяких творів.

Леся Українка на прохання Ольги Юліанівни, ще 1913 року мала намір інсценізувати повість «В неділю рано зілля копала». Проте, хвороба цим планам завадила, незважаючи на певні напрацювання плани та розробки.

Нажаль далеко не всі її твори були видані окремо як п'єси, а спроби інсценізації її творів - втілені на сцені.

Ольга Кобилянська не тільки видатна українська письменниця, але також проявляла інтерес до театрального мистецтва. Її взаємодія з театром включала в себе кілька аспектів:

1. Драматургія: Кобилянська написала кілька театральних п'єс. Наприклад, п'єса "Пластунка" (1899), яка була написана для театального виставлення. У своїх творах вона часто порушувала соціальні та етичні питання.

2. Ініціатива в театральних колах: Кобилянська також проявляла активність у театральних колах. Вона була членом Літературно-мистецького товариства імені Тараса Шевченка, де обговорювалися питання, пов'язані з розвитком театру.
3. Театр у її творах: Театральна тема також з'являється в її прозових творах. Наприклад, в романі "Цвіт яблуні" зображено театральну актрису та її життя.
4. Ольга Кобилянська з великою пристрасстю обожнювала різноманітні види мистецтва, ця захопленість в подальшому знайшла своє втілення в оповіданнях "Impromptu Phantasie" та "Valse Melancolique", роблячи її прозу неосяжним джерелом для драматургії.

Зображення сільського життя, його соціально-психологічних та морально-етичних викликів, визначає одну з основних напрямів творчості Ольги Кобилянської. Вона виявила глибокий інтерес до долі народу в другій половині 1880-х років, проникнення в його життя взаємно пов'язано з осмисленням соціалістичних ідей. В новелі "Жебрачка" (1895) письменниця вперше розкрила образ людини з народу, змушеної проживати на милостині.

У середині 1890-х років Кобилянська ще глибше поглибила своє розуміння селянського життя завдяки тісним контактам із мешканцями сіл, зокрема з жителями Димки (це село стало частиною її творчості, зобразивши страшне братовбивство в повісті "Земля"). [10]

Реалістичні зображення сільського життя Ольга Кобилянська втілила у новелах «Банк рустикальний», «У святого Івана», «На полях», «Некультурна», «Час». Вагомим внеском письменниці в українську літературу та розвиток теми землі у світовому контексті є повість "Земля".

Незважаючи на те, що спроби інсценізації переважно адресувалися повісті Кобилянської «В неділю рано зілля копала», персонажі повісті "Земля" вперше з'явилися на сцені професійного театру. Постановку спектаклю в Чернівецькому обласному драматичному театрі, що повернувся з евакуації у 1947 році, взяв на себе художній керівник театру Василь Василько. Ретельно вивчивши побут та звичаї буковинського селянина, режисер вдало відтворив їх

у виставі. Події спектаклю, наповнені глибоким драматизмом, дозволили режисеру інтенсивно розкрити задум повісті О. Кобилянської, спонукаючи глядачів осмислити їх та відчутти силу землі в тодішньому соціально-політичному середовищі.

Її внесок в театральну сцену був скромніший порівняно із літературною творчістю, але вона активно взаємодіяла з цією сферою мистецтва в українському культурному середовищі.

Героїні творів Кобилянської проживають у скромних родинах, розташованих у містах Буковини. Вони намагаються створити умови для свого життя, відповідно до власної концепції жіночих прав, щоб мати можливість піднятися на вершину. У своєму виступі перед «Товариством російських жінок», до якого Кобилянська приєдналася у 1894 році, вона висвітлила деталі соціального положення цієї групи молодих жінок та відкрила їхні перспективи у житті. Вона наголошує, що природа створила жінку рівною чоловікові, і вона має рівні права на вільне та насичене значущим життя. Жінку не слід розглядати як інструмент; її слід сприймати як особистість.

Одночасно Кобилянська широко обговорює практичні аспекти цього питання та розглядає безліч ситуацій, коли жінці доводиться фінансово самотійно утримувати себе через те, що вона ще не заміжня або перебуває в самотності. Кобилянська захищає ідею професійної підготовки дівчат, зокрема їхньої готовності до розумової діяльності. Це дозволить їм, нарівні з чоловіками, насолоджуватися економічною незалежністю, що є необхідною основою моральної свободи.

Літературний процес в Україні XIX-XX століть, відзначаючи появу та активний розвиток жіночої емансипації, висловлював переконання у необхідності радикальної переосмислення уявлень про жінок та їхнє соціальне положення в тогочасному суспільстві. Ця ідея широко відображалася в творчості українських письменниць того періоду.

Фактично, "Щоденники" О. Кобилянської стали об'єктом психологічних та феміністичних досліджень таких вчених, як С. Д. Павличко, В. П. Агеєва, Н. В. Зборовська, Т. І. Гундорова та інші.

Герої О. Кобилянської виражають свої внутрішні переживання через психологічний аспект її прози, який ставить у фокус не саму дію, а скоріше думки персонажів. Таким чином, ключовим елементом у розкритті сутності її героїв присутні діалоги, в яких відображено їх внутрішній розвиток, особливо у відношенні до жінок. О. Кобилянська, використовуючи яскраві порівняння, акцентує окремі ключові риси чоловічих характерів.

Ліричні моменти у формі опису природи, схожі на мелодію, яка звучить поза кадром фільму, відіграють велику роль у формуванні емоційного стану героїв. Вони виражають загальну емоційну тональність конкретного моменту.

У своєму творі "Він і вона" О. Кобилянська визначила жанр як гумореску. Однак читач не стикається у творі з гумористичним тоном, або комічністю сюжету, за винятком декількох непрофесійних суджень німецького лікаря про культуру та особливості звичаїв деяких слов'янських народів. Таким чином, твір можна розглядати, з літературознавчого погляду, як нарис, написаний у формі щоденника чи сповіді, який оформлено як позаочний діалог двох осіб.

Постать О. Кобилянської є особливою серед молодих письменників-модерністів і визнається однією з найталановитіших українських авторів свого часу.

О. Кобилянська еволюціонує від неоромантизму до неореалізму. У своїх творах, таких як "У неділю рано зілля копала", "Людина", "Царівна", письменниця популяризує модель шлюбу як спілки двох особистостей. В цьому відношенні враховуються індивідуальні особливості, існує посправжньому глибока любов та повага один до одного, а також взаємодія як друзів і однодумців.

Така думка є дуже цінною для історії розвитку української літератури.

1.3. Аналітика інтерпретації втілення повісті О.Кобилянської « В неділю рано зілля копала»

Опера українського композитора Віталія Кирейка на 4 дії, що була написана 1965 року

- Лібрето створене Миколою Зоценко

Вперше оперу "У неділю рано" успішно поставили на сцені Львівського оперного театру у 1966 році.

Постановка опери у НМАУ ім П. І. Чайковського відбулася у 2014 році.

Опера розкриває драматичні аспекти життя карпатських гуцулів на початку минулого століття, звертаючи увагу на їхні сильні та щирі почуття, які переплітаються з історичними звичаями та традиціями буденного життя. Романтичність образів, фатальне сплетіння людських долей та жагучі пристрасті, притаманні оповідям Ольги Кобилянської, вдало втілені у музичній формі опери, яка підсилює емоційний заряд через використання музики.

Композитор В. Кирейко вразився сильними характерами, неординарними почуттями та різкими поворотами сюжету. Зображуючи яскраві характери героїв, він присвоює їм лірико-психологічне забарвлення, що дозволяє розкрити внутрішній світ та пояснити поведінку, настрій і почуття персонажів. Трагічні ситуації із задоволенням втілені в музиці, де композитор використовує власні лексичні засоби виразності та оркестрової палітри.

Мова музики ґрунтується на народному фольклорі, а сама опера включає жанрово-побутові масові сцени, які чергуються з контрастними камерними.

Вихідним твором для опери служить трагічна повість Ольги Кобилянської «У неділю рано зілля копала», яка створена за мотивами української народної пісні-балади «Ой не ходи, Грицю». Сюжетно обогачений письменницею, твір відзначається романтичною образністю, ідейною спрямованістю, фатальним сплетінням долей та жагучими пристрастями, що є спільними рисами творів

О. Кобилянської та обраними Кирейком В. для опери «Лісова пісня» та балету «Тіні забутих предків». Ця тематика та сфера образів стали важливими для композитора, і він успішно відтворив їх у своїй музичній творчості.

Мистецтвознавець Марія Загайкевич, в ході аналізу опери, зауважила, що «поетичне відтворення духовного життя людини, схильність до тонкого, ліричного, музичного звукопису, наповнення образів м'якою чуттєвістю і соковитим колоритом, корениться в глибинних надрах пісенних багатств українського народу»[7].

Літературний аналіз сюжету опери «У неділю рано...» має дуже тривалу історію, починаючи від витоків, що сягають мотивів української пісні-балади «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці».

Ця пісня є українською народною композицією кінця XVIII століття, і його авторство приписують легендарній поетесі та співачці Марусі Чурай (також відома як Маруся Чураївна, Маруся Шурай, Марина Шурай). Існують різні мелодії, які були використані для цього тексту. У сюжеті пісні-балади розповідається про застереження хлопцю не кохати двох дівчат.

Інтерпретація літературного змісту опери глибоко увійшла в історію, починаючи з давніх днів, і використовує мотиви, які виникли українською народною творчістю. Поштовхом для створення оповіді стала не тільки мелодія пісні-балади, але і її сюжетні елементи, що передають застереження та підкреслюють драматичні відносини між персонажами.

За задумом Віталія Кирейка, було вирішено трошки скоротити текст повісті О. Кобилянської (цього вимагали норми сценічної драматургії), але при цьому зберегти основний сюжетний розвиток, жанрові картини карпатського побуту та характеристики всіх дійових осіб, описаних у повісті. Композитор втілює обидві сюжетні лінії, що були розкриті О. Кобилянською: з одного боку, трагічна доля циганки Маври, приреченої чоловіком на смерть за зраду, але врятованою її батьком Андронаті, а з другого — кохання Гриця (сина

Маври, якого виховали багаті бездітні гуцули) до двох дівчат — Настки й Тетяни — і його покарання на смерть за зраду.

«Конфлікт в опері сягає більш глибоких проблем буття. Показуючи безмежний світ відчуттів людини, автор концентрує дію на внутрішніх проблемах героїв»[7]

Вінницький академічний музично-драматичний театр ім. М. Садовського

- Режисерка-постановниця – н.а.України Славінська Таїса
- Художниця-постановниця, костюмів Лупащенко І
- Композитор вистави Іван Небесний
- Балетмейстерка-постановниця – з.а. України Діана Калакай

Чернігівський обласний академічний український музично-драматичний театр імені Т. Г. Шевченка

- Режисером-постановником вистави «У неділю рано зілля копала», визначеної за жанром як легенда, є заслужений діяч мистецтв України Тимченко віра
- Хормейстер - заслужений працівник культури України Миколи Борщ

Одеський академічний український музично-драматичний театр ім. В.С.Василька (2023)

Драматична постановка, у якій проявилось новітнє прочитання однойменного твору Ольги Кобилянської, поставлена до 160-річчя з дня народження письменниці.

- Режисером є Олександр Самусенко
- Хормейстерка-консультантка постановки Наталія Боярська
- Художник (декорація) постановки Ларіонов
- Художниця з костюмів – Корабельникова Х.

- Хореограф драматичної постановки - Івлюшкін П.
- Музичне оформлення вистави зробив Віктор Чернів

**Коломийський академічний обласний український драматичний театр
імені І.Озаркевича (2017)**

- Постановка, музичне оформлення – н.а. України Мосійчук Олег
- Асистент режисера - Угорська-Геник Галина, членкиня НСТДУ
- Хормейстер - заслужений працівник культури - Соколишин Микола
- Пластика - Воротняк Мирослава, з. д. м. України
- Сценографія та костюми - Данько Микола, з.д.м. України

Висновки до розділу 1

В ході дослідження було розглянуто актуальність театральних постановок, в основі яких лежить українська література. Проаналізовано українські балетні, оперні та драматичні вистави.

Дослідили творчість видатної письменниці Ольги Кобилянської, яка суттєво вплинула на розвиток української літератури та українського театру а саме:

1. Індивідуальний підхід до тематики: Ольга Кобилянська часто обирала нестандартні теми для своїх творів, зосереджуючись на проблемах жіночого погляду, соціальних питань і духовних аспектах.
2. Формальна експериментаторка: Вона експериментувала з формами творчості, використовуючи символізм та модерністські елементи в своїх оповіданнях і романах.
3. Феміністські аспекти: Творчість Кобилянської містить феміністські мотиви та аналіз статевих ролей, що вносить унікальний внесок у літературу того часу.
4. Глибина психологічного вивчення персонажів: Письменниця відома своїм здатністю глибоко аналізувати психологію своїх героїв, створюючи відчуття реалізму і емоційної глибини.
5. Соціальна чутливість: Творчість Кобилянської часто віддзеркалює соціальні проблеми того часу, ставлячи питання про соціальну нерівність, боротьбу за права жінок та інші актуальні теми.

Також було здійснено історіографію творчого об'єкту, визначено джерельну базу та проаналізовано інтерпретації втілення повісті « В неділю рано зілля копала».

РОЗДІЛ II. ХУДОЖНЬО- АНАЛІТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ЗАДУМУ В БАЛЕТНІЙ СЮЇТІ « В НЕДІЛЮ РАНО ЗІЛЛЯ КОПАЛА»

2.1 Обґрунтування вибору теми. Лібрето

Ми звернулися до цієї теми через те, що нас вражає і захоплює творчість української письменниці Ольги Кобилянської. Одним із найцікавіших у сюжетному та художньому плані творів О. Кобилянської є повість «У неділю рано зілля копала». В основі твору покладено мотив пісні-балади «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці». Цей твір зачаровує нас своїм неповторним народнопоетичним струменем, поетикою фольклору, образністю, взятими із гушавини народного життя.

Ми обрали тему "У неділю рано зілля копала" через те, що цей твір Ольги Кобилянської захоплює нас своєю глибокiстю, народнопоетичною красою та філософським підтекстом. Різноманітні аспекти повісті, такі як її сюжетна складова, образність, архаїчність мови та взаємодія героїв, надають нам можливість розглядати та аналізувати тему з різних точок зору.

Крім того, "У неділю рано зілля копала" відображає важливі аспекти народної культури та традицій, використовуючи елементи фольклору та народних пісень. Ця тема відкриває широкі можливості для розгляду взаємодії літератури та народної спадщини, а також розуміння глибинних психологічних та філософських аспектів твору.

Узята тема створює можливість глибше вивчати й обговорювати творчість Ольги Кобилянської, її внесок у українську літературу та сучасне розуміння цих творів.

Сюжет

В сюжеті є дві основні лінії.

Перша лінія — це трагедія в житті циганки Маври, яка за зраду у подружжі покарана та розлучена зі своїм незаконнонародженим сином. Її батько Андронаті, залишає дитину у селі та зникає з табору .

Друга лінія — зображення романтичного кохання Гриця, сина циганки, до двох дівчат — пристрасної і запальної Тетяни і спокійної, Настки, заснована на сюжеті народної пісні

Уся повість побудована на одній глибинній основі — відчуття провини і карі за неї. Так, покарана циганка, що зрадила свій рід і покохала чужака. Покараний і її син, що перейняв підсвідомо гріхи свого роду. Вже в самій зовнішності Гриця немов закладена роздвоєність природи: герой має блакитні очі і чорне волосся, тобто взаємовиключні риси зовнішності. Таким чином, синьоока Настка і чорноброва Тетяна-Туркиня немов символізують дві сторони Грицевої душі. В образі Туркині Гриця приваблює відчуття внутрішньої свободи, розкутості.

Повість має дві сюжетні лінії, які розгортаються навколо циганки Маври та її сина Гриця, що кохав двох дівчат. Вродлива Мавра, дружина ватажка циганського табору Раду, закохалася в бояра і породила білого сина. Розгніваний Раду хотів скарати її за зраду. Старий батько Андронаті, рятуючи дочку від смерті, виніс її з табору, а дитину підкинув багатій бездітній родині Дончуків, які назвали її Грицем. Кинута напризволяще циганами, Мавра знайшла притулок у доброї вдови Іванихи Дубихи і, як мати, полюбили її дочку Тетяну. Згодом Мавра, що зналася на травах і ворожінні, поселяється в самотній хатині у лісі. Все життя вона тяжко карається, горює й плаче, згадуючи втраченого сина. Тетяна — її єдина розрада.

Кобилянська розкриває трагедію знедоленої жінки-матері. Зустрівшись нарешті з батьком, Мавра дізнається, що Гриць її син. Та не судилося їй зазнати

щастя — Гриць трагічно гине. Його образ змальовано романтично. Це хлопець невимовної краси, сильний і запальний. Він кохався з гарною, лагідною і доброю Насткою, збирається одружитися. Вона одна мала на нього вплив, стримувала від мандрівок, до яких його тягло. Під час однієї з них Гриць зустрів у лісі горду і прекрасну Тетяну, прозвану Туркинею, і закохався в неї. Письменниця показує роздвоєність героя, якій ділить свої почуття між двома жінками. Йому жаль тихої білявої Настки, з якою заручений, жаль і чорнобривої Тетяни, без якої не може жити. Тетяна, яка теж покохала Гриця, не знайшла в нього тієї щирої взаємності, що назавжди єднає серця. Дізнавшись, що Гриць одружується з Насткою, вона божеволіє з горя. Прагнучи назавжди привернути до себе Гриця, вона поїть його зіллям, про яке чула від Маври, що воно «присипляє лихо». Гриць помирає, а Тетяна топиться. Така трагічна розв'язка повісті.

Лібрето

Історія відбувається в лісі, де з'являється Мавра. Вона одягнена в традиційний циганський одяг. Скриваючись вона співає пісню про свою нещасну долю, тримає в руках немовля і йде на зустріч зі своїм батьком циганом Андронаті. Андронаті засуджує доньку за подружню зраду, забирає в неї незаконно народжену дитину і змушує піти з села.

Гриць любить Настку, красиву і добру дівчину з села. У них звичайні стосунки дівчини і хлопця. Він планує з нею одружитися і прожити все життя. Вони щасливі разом.

Одного разу Гриць іде через ліс і зустрічає чарівну, темпераментну і прекрасну Тетяну. Між ними спалахує яскраве кохання з першого погляду, яке неможливо зупинити і з силою якого неможливо нічого зробити. Гриць закохується в горду Тетяну, а вона в нього. Молоді люди не можуть зупинити свій танець кохання, але розуміють, що на часі прощатись.

Гриць розповідає нареченій Насті, що кохає іншу, вона нещасна, але переконує Гриця не розривати відносини і жити разом далі. Гриць бреше сам собі, що так можливо справді буде краще і переживає внутрішнє протистояння і неможливість вибору між двома дівчатами.

Починається зима і більше Гриць з Тетяною не зустрічаються.

Гриць прагне знайти пораду у старого цигана Андронаті, розповідаючи, що любить двох дівчат – біляву та чорняву, які гарні та привабливі. Циган порадив любити одну, але щиро! Гриць запрошує його на своє весілля, ще не знаючи котрій освідчиться, він також не знав що розмовляв зі своїм дідом, батьком циганки Маври.

Починається літо, свято Івана Купала, гуляння. Гриць зустрічається з Тетяною після довгої розлуки. Почуття неможливо сховати, між ними знов спалахує сильне кохання.

Гриць каже Насті, що кохає Тетяну, але вона вимагає весілля і Гриць погоджується.

Тетяна дізнається про весілля Гриця з Насткою, від нещастя божеволіє і вирішує отруїти коханого.

Нещасна Тетяна отруює Гриця прямо під час його весілля з іншою дівчиною і в розпачі тікає. Гриць падає мертвим, а над ним плаче Мавра, навіть не підозрюючи, що це її рідний син.

2.2. Вид. Форма. Жанр. Ідейно-тематичний аналіз твору

Вид: класичний, неокласичний з елементами народно-сценічного танцю.

Форма: балетна сюїта.

Жанр: лірико-драматичний.

Тема

розповідь про трагічне кохання Гриця до двох дівчат – Тетяни і Настки, глибокий філософський роздум про долю звичайної людини, про її відповідальність за свої вчинки, про наслідки наших вчинків, про їхній вплив не тільки на наше життя, але й на життя наших близьких. [25]

Ідея

Вміти відповідати за свої вчинки та свій вибір. Уся повість побудована на основі відчуття провини за невідповідальність перед собою у своїх вчинках і кари за неї.

Надзавдання

Засобами хореографічного мистецтва відтворити прагнення людини вміння розуміти себе, не зраджувати своїм почуттям, бути щирим, чесним перед собою та людьми.

Драматургічна побудова

- **Експозиція**

Передісторія гріхопадіння Маври: Андронаті, покаравши свою доньку циганку Мавру за подружню зраду, забирає в неї незаконно народжену дитину і відносить в село. Нещасна Мавра іде.

- **Завязка**

Мізансцена відносин Гриця і Насті міні дует, який описує їх відносини, вони ідуть зі сцени.

Тетяна, завітчана червоними маками, іде через ліс в гості до Маври і зустрічає Гриця.

Між ними спалахують почуття, вони танцюють чарівний дует. Гриць закохується в горду Тетяну, а вона в нього. (Зміна декорацій на зимові)

Тетяна танцює соло про те, як сумує за Грицем але не піде з ним на зустріч.

Гриць також танцює сумне соло, але в його сцені також задіяна мізансцена з Настею, яка його любить і переживає, що він її залишить.

- **Розвиток дії**

(Зміна декорацій на весну)

Гриць зустрів старого цигана і вирішив розповісти, що любить двох дівчат – біляву та чорняву. Обидві гарні та багаті. Але білява йому годить і батьки згодні на їх шлюб, а от чорнява гордовита. Ще й мати її може відмовити з весіллям. Запитав поради у старого. Той порадив любити одну, але щиро! Тоді Гриць запросив його на своє весілля, хоча і не знав напевне котрій освідчиться. Як і не знав про те, що говорив зі своїм дідом Андронаті, батьком циганки Маври.

Гриць і Тетяна зустрічаються після довгої розлуки. Спалахує сильне кохання. Дует.

Івана Купала масові танці з мізансценами.

Гриць розповідає Насті що любить Тетяну! Вона змушує його забути про Тетяну і вимагає весілля.

- **Кульмінація**

Тетяна дізнається про весілля Гриця і Насті.

Соло сцена божевілля від розпачу Тетяни.

Тетяна отруює Гриця.

- **Розв'язка**

Отруєний Гриць падає мертвим під час весільного танцю, що звучить на тлі коломийкових награвань. Тетяна тікає до лісу.

Мавра плаче над рідним сином.

2.3. Шляхи та методи реалізації творчого задуму. Сценарно-композиційний план

Епізод	Виконавці	Світло	Реквізит	Музичний матеріал	Хронометраж
<p>Експозиція: Передісторія гріхопадіння Маври: Андронаті, покаравши свою доньку циганку Мавру за подружню зраду, забирає в неї незаконно народжену дитину і відносить в село. Нещасна Мавра іде.</p>	1 чоловік, 1 дівчина	Світло направлене на виконавців, довкола темрява	Іграшка немовля	Музика з балету «Лілея»	0.40
<p>Зав'язка: Мізансцена відносин Гриця і Насті. Гриць зустрічає в лісі Тетяну. Між ними спалахують почуття. Гриць</p>	Соліст, дві солістки	(Зміна декорацій на зимові)		Данькевич музика з Симфонії N 2	5:00 хв

<p>закохується в горду Тетяну, а вона в нього.</p>					
<p>Розвиток дії (I епізод): Гриць зустрів старого цигана і розповідає, що любить двох дівчат – біляву та чорняву. Але білява йому годить і батьки згодні на їх шлюб, а от чорнява гордовита. Той порадив любити одну, але щиро!</p>	<p>Соліст, один чоловік, дві солістки</p>			<p>Данькевич «Пісня і танець»</p>	<p>1:00хв</p>
<p>1. Розвиток дії (II епізод): Гриць і Тетяна зустрічаються після довгої</p>	<p>Дві солістки, соліст, двоє дівчат, двоє чоловіків</p>		<p>Віночки, ватра</p>	<p>Данькевич, музика з балету Лілея</p>	<p>2:00хв</p>

<p>розлуки. Спалахує сильне кохання.</p> <p>Івана Купала масові танці з мізансценами.</p> <p>Гриць розповідає Насті що любить Тетяну! Вона змушує його забути про Тетяну і вимагає весілля.</p>					
<p>2. Кульмінація</p> <p>. Тетяна дізнається про весілля Гриця і Насті. Сцена божевілля Тетяни. Тетяна отрує Гриця.</p>	<p>Три солістки, соліст, двоє чоловіків, дві дівчини</p>		<p>Келих з отрутою, весільний рушник, квіти</p>	<p>Музика з симфонічної поеми «Тарас Шевченко» Данькевич</p>	<p>1:47хв</p>
<p>3. Розв'язка:</p> <p>Отруєний Гриць падає мертвим під час весільного танцю, що звучить на тлі</p>	<p>Три солістки, соліст, двоє чоловіків, дві дівчини</p>		<p>Квіти</p>	<p>Музика з симфонічної поеми «Тарас Шевченко» Данькевич</p>	<p>1:00хв</p>

коломиїкових награвань.					
Тетяна тікає до лісу.					
Мавра плаче над рідним сином.					

2.4. Характеристика дійових осіб

Характеристика дійових осіб

- Гриць

Головний герой повісті, він має блакитні очі і чорне волосся, досить взаємовиключні риси зовнішності. Можна звернути увагу, що вже в самій зовнішності Гриця ніби закладена роздвоєність натури.

Молодий гуцул, сирота, який виховувався у сім'ї своїх хресних батьків, старих Андронатів. Гриць – гарний, міцний, дужий хлопець, який любить природу і працю. Він – майстерний різьбяр, і його роботи високо цінуються в краї.

- Настка

гарна, струнка, працелюбна гуцулка, є втіленням звичайного сільської дівчини, дуже впорядкованого та поміркованого світосприйняття.

- Тетяна-Туркиня

поєднує у своїй натурі таємничість природи з пристрасністю жіночої натури та гордістю особистості. Несе в собі відчуття внутрішньої свободи та розкутості.

Вона красива, елегантна, витончена дівчина.

- Мавра

мати Гриця, циганка колись давно приречена чоловіком на смерть за зраду, але врятована її батьком Андронаті

- Андронаті

Старий циган, батько Маври, виховав Гриця.

2.5. Музичний матеріал, його особливості.

На музику композитора Костянтина Данькевича, використовуючи народні мелодії, маємо намір надати танцювальним формам, таким як адажіо,

варіації, монологи, мелодійність та національний колорит балетної музики. Це підкреслить плавний ліричний тон і мелодійність широких рухів.

Весь трагізм ситуації яскраво відтворено в музиці: композитор використовує свої специфічні засоби виразності, мови та оркестрової палітри для відтворення контрастних сцен, образів і почуттів героїв. Опираючись на народний фольклор (гуцульський, циганський, угорський). Жанрово-побутові й пейзажні картини, які вносять особливі сценічні, драматургічні та психологічні контрасти в хід балетної сюїти.

Поєднання народного танцю з класичними елементами збагатить жіночий балетний танець, додаючи йому унікальний національний колорит. Український чоловічий народний танець має безліч рухів, які відповідають вимогам класичного чоловічого стилю. Важливо вдалим чином використати особливості національного чоловічого танцю та додати нові емоційні відтінки позам і рухам класичного танцю.

Хореографічна лексика балету повинна ґрунтуватися на синтезі класичних і фольклорних елементів природи Карпатських гір, що найбільше відповідає стилю музичної партитури та дозволяє відтворити специфіку поетики. З наведеним матеріалом бажаємо створити цілісний і виразний образ, віддзеркалюючи унікальність та глибину української літератури.

Використані твори :

- Данькевич 1905-1984 музика з симфонічної поеми «Тарас Шевченко»
- Данькевич для сумного жіночого соло «Пісня і танець»
- Данькевич музика з Симфонії N 2 *Andante con anima drammatico*
- Данькевич з балету Лілея

2.6. Опис костюмів

- Гриць

Костюм Гриця складається з синіх штанів, білої сорочки, чорного жилета, пояса, постолів і шапки. Штани виготовлені з товстої домотканої тканини. Вони мають пряму ногу і закінчуються широкими манжетами. Сорочка також виготовлена з домотканої тканини. Вона має довгі рукави, які закінчуються манжетами, і відкладний комір. Сорочка може бути прикрашена вишивкою, але в основному вона проста. Жилет виготовлений з чорного сукна. Він має пряму форму і застібається на гудзики. Пояс виготовлений з вовняної тканини. Він має широку смугу, яка обмотується навколо талії. Пояс може бути прикрашений вишивкою або металевими бляшками. Постоли виготовлені з грубої шкіри. Вони мають широку підошву і шнурки, які зав'язуються навколо щиколотки. Шапка виготовлена з овечої вовни. Вона має конічну форму і може бути прикрашена вишивкою або металевими бляшками. Гриць носить свій костюм з гордістю. Він символізує його етнічну приналежність і традиції.

- Тетяна

Циганський костюм Тетянки складається з білої довгої спідниці, білої сорочки з червоними квітами і червоної хустки. Спідниця виготовлена з тонкої тканини, яка спадає до п'ят і прикрашена квітковою аплікацією.

Сорочка має довгі вільні рукави. Сорочка також прикрашена квітами. Хустина виготовлена з тієї ж тканини. Вона має квадратну форму і зав'язується навколо голови.

Гуцульська сорочка Тетянки виготовлена з бавовняної тканини. Вона має довгі рукави, які закінчуються манжетами, і високий комір. Сорочка прикрашена вишивкою з червоними квітами та рослинним орнаментом і доповнена поясом.

Обидва костюми Тетянки дуже красиві і яскраві. Вони підкреслюють її молодість і красу.

- Настка

У Настки два костюми, один звичайний, як у всіх інших дівчат і один весільний.

- Дівчата

Дівчата з кордебалету вдягнені в гуцульські традиційні жіночі білі сорочки з червоним поясом. Така сорочка є одним із найкрасивіших і найпоширеніших українських народних костюмів.

Сорочка виготовлена з бавовняної або лляної тканини. Вона має довгі рукави, які закінчуються вишитими манжетами, а також вишитий комір. Сорочка може бути прикрашена вишивкою, яка є одним із найважливіших елементів українського народного костюма. Вишивка гуцульських сорочок часто виконується у техніці гладі, яка дозволяє створювати складні та красиві орнаменти. Найпоширенішими мотивами гуцульської вишивки є квіти, геометричні фігури та рослинні орнаменти.

- Хлопці

Хлопці одягнені в білий гуцульський чоловічий костюм з вишитою сорочкою і білими штанами. Він підкреслює чоловічу силу та красу. Цей костюм є чудовим символом української культури та традицій.

Сорочка виготовлена лляної тканини. Вона має довгий рукав і прикрашена червоною і зеленою вишивкою у техніці гладі, яка є одним із найважливіших елементів українського народного костюма.

Пояс є обов'язковим елементом будь-якого українського народного костюма. Він символізує чоловічу силу та мужність. Він може бути виготовлений з

різних матеріалів, таких як шерсть, бавовна або шовк. Пояс часто прикрашений вишивкою або металевими бляшками.

- Старий циган Андронаті

Андронаті одягнений в кожух, який виготовляється з овчини або телячої шкіри і має яскраво-синій колір. Кожух прикрашений вишивкою, в якій присутні червоні, сині та чорні кольори. Кожух є не тільки красивим, але й функціональним елементом костюма. Він захищає від холоду і вологи, а також підкреслює багатство і красу народу.

- Циганка Мавра

Костюм циганки Маври включає в себе чорний корсет, що підкреслює жіночні лінії, а також додає загадковості образу. Хустка яскравої насиченої кольорової гами, щоб накривати голову. Довга сукня з барвистими орнаментами, що виражає стиль та традиційність циганського образу.

Висновки до розділу II

Розроблено власну концепцію вистави "В неділю рано зілля копала" з музикою К. Данькевича.

Хореографічна сюїта "В неділю рано зілля копала" є витонченою та емоційно насиченою творчою інтерпретацією повісті Ольги Кобилянської. Сучасний танцювальний виклад вдалим чином відображає глибинні мотиви та філософію твору, а також вносить власний унікальний внесок у трактування тематики провини, кари та кохання.

У хореографічній інтерпретації найбільшої уваги приділено вираженню емоцій та психології головних персонажів. Танцюристи вдало передають глибокі конфлікти та внутрішні переживання, створюючи тим самим враження великого душевного напруження.

Естетика хореографії дуже ефективно поєднує класичні та сучасні елементи, що додає твору сучасний шарм та виносить його за рамки традиційного балету. Танцюристи володіють вражаючою технікою, а енергійні та виразні постановки надають виставі динамічності та сучасного звучання.

Костюми та сценічна атмосфера гармонійно доповнюють загальний образ вистави, створюючи неповторний стилізований образ епохи та виражаючи культурний контекст твору.

У цілому, хореографічна сюїта "В неділю рано зілля копала" успішно поєднує в собі витонченість класичного балету та емоційну глибину літературного шедевра, створюючи унікальний та неповторний танцювальний витвір.

ВИСНОВКИ

Український балет продовжує залишатися ключовим елементом культурного спадку, що є важливою складовою національного мистецтва. Його неповторність виявляється у сполученні класичних традицій з українською естетикою та культурою. Останнім часом українські балетні театри акцентують увагу на збереженні та підсиленні національної культурної спадщини через мистецтво.

Український балет привертає увагу глядачів своєю автентичністю, відображенням української ідентичності через мову тіла та виразне виконавство. Його актуальність полягає не лише в збереженні традицій, але й в творчому експерименті та взаємодії із світовим мистецтвом.

Останні роки можуть визначатися змінами у вмісті українського балетного репертуару, особливо у контексті політичних та культурних подій. Виділяється тенденція витіснення російського блоку з репертуару, щоб підкреслити незалежність та національну ідентичність.

Це може включати перегляд та переосмислення класичних російських балетів на користь українських творів, а також звернення до сучасних тем і характеристик українського суспільства. Проте, цей процес є складним і може залежати від різноманітних чинників, таких як творча воля культурних діячів, реакція глядачів та загальна культурна динаміка. Український балетний репертуар включає різноманітні вистави, які відображають національну ідентичність та творчість.

Театральні постановки, в основі яких лежить українська література, актуальні тому, що вони:

- Підтримують інтерес до української культури. Театральні вистави дають можливість познайомитися з українськими класиками, а також з

сучасними українськими письменниками. Вони допомагають зрозуміти українську культуру, її цінності та традиції.

- Сприяють духовному розвитку суспільства. Театральні вистави на основі української літератури можуть бути джерелом духовності та моральних цінностей. Вони можуть допомогти людям зрозуміти себе та навколишній світ.
- Відповідають актуальним потребам суспільства. Українська література завжди була чутливою до змін у суспільстві. Тому театральні вистави на основі української літератури часто відображають актуальні проблеми та виклики, з якими стикається українське суспільство.

Ось деякі конкретні приклади актуальності театральних постановок в основі яких лежить українська література:

Постановки п'єс Івана Франка, Лесі Українки, Миколи Куліша, Олександра Корнійчука та інших українських класиків допомагають зрозуміти історію України, її культуру та традиції.

Постановки п'єс сучасних українських письменників, таких як Оксана Забужко, Сергій Жадан, Юрій Андрухович та інші, допомагають зрозуміти актуальні проблеми та виклики, з якими стикається українське суспільство.

- Театральні вистави, створені на основі української народної творчості, допомагають відчувати красу і багатство української культури.
- Театральні постановки в основі яких лежить українська література є важливим елементом української культури. Вони допомагають підтримувати інтерес до української культури, сприяють духовному розвитку суспільства та відповідають актуальним потребам суспільства.

В Україні має гордо звучати українська музика, слово, пісня і врешті решт, виблискуючи усіма барвами веселки, український балет.

Усвідомлюючи важливість цього для суспільства, вважаємо що саме зараз прийшов час для активних дій. В наші часи дуже важливо треба використати можливість стати камінчиком у фундаменті, на якому може бути зведено прекрасні хореографічні постановки, створені за мотивами видатних українських митців.

Саме зараз треба відстоювати свободу і незалежність держави і український балет не може бути осторонь, бо він, як і музичне мистецтво є втіленням «української душі» за ознаками якої наша нація відрізняється від інших.

Жити на зламі епохи означає довести, що ми шануємо нашу історію, ми варті наших предків та не можемо підвести, схибити і відступити.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балади. Кохання та дошлюбні взаємини / Вступ. ст. О. І. Дея. К. : Наук. думка, 1987. 472 с.
2. Власенко К. Паремійні інклюзії у повісті "В неділю рано зілля копала" Ольги Кобилянської
3. Гранат О. Б. Український музично-драматичний театр : у пошуках джерел та аналогій
4. Дах Марта. Літературне життя народної балади «Ой не ходи, Грицю». Проблема олітературення сюжету і жанру. URL : <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/philology/article/viewFile/7575/7556>
5. Дей О. І. Українська народна балада / Ін-т мистецтвознав., фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського. К. : Наук. думка, 1986. 264 с.
6. Жижченко Лариса. Жанрові модифікації в українській літературі початку XX століття (на прикладі повісті-балади О.Кобилянської «В неділю рано зілля копала»). URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=spml_2011_15_24
7. Загайкевич М. Драматургія балету. Київ : Наукова думка, 1978.
8. Закувала зозуленька: Антологія української народної поетичної творчості. К., 1998. С. 228–250.
9. Кобилянська "В неділю рано зілля копала"
10. Кобилянська О. Земля
11. Кобилянська О. Ю. Твори в 2 т. К., 1988. Т. 2. 595 с.

12. Коваленко Є. Балет «Лілея» К. Данькевича як взірець хореографічної інтерпретації Шевченкової творчості. Культурологічна думка. 2014. № 7. С.19–26
13. Король А. М. Образ Мані у балеті «Сойчине крило» композитора А. Кос-
14. Лановик М., Лановик З. Балади. Усна народна творчість. Навчальний посібник. К. : Знання-Прес, 2006. 591 с.
15. Літературознавчий словник-довідник / за редакцією Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. К. : ВЦ «Академія», 2007.
16. Медвідь Т. Твори української літератури на вітчизняній балетній сцені 2019 р.
<https://journals.urau.ua/visnyknakkim/article/view/177779>
17. Плахотнюк О. “Творчість Тараса Шевченка на балетній сцені”
<http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/artstudies/article/download/3171/3236>
18. Поліщук Т. Проня, Голохвастий і... порося у мальвах. Під завісу 149-го сезону Національна опера презентувала прем'єру «За двома зайцями», яка зібрала великий столичний бомонд. День. 2017. 1 липня. URL :<https://day.kyiv.ua/uk/photo/pronya-golohvastyy-i-porosya-u-malvah>
19. Станішевський Ю. Балетний театр України. 225 років історії національного професіонального хореографічного мистецтва. Київ : Музична Україна, 2003. 440 с.
20. Стрюк Л. Провідні ознаки поезики повісті Ольги Кобилянської "В неділю рано зілля копала"
21. Томашук Н. Ольга Кобилянська [Текст] : Життя і творчість. К. : Дніпро, 1969. 384 с.

22. Усанова Вікторія, Ярошевич Ірина. Жіночі образи у повісті Ольги Кобилянської «В неділю рано зілля копала...». URL : file:///C:/Users/User/Downloads/vdnaba_2015_4_8.pdf
23. Чепалов О. І. Балет «Камінний господар» («Дон Жуан») Віталія Губаренка і його хореографічне втілення на українській сцені. Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2014. № 2. С. 42–49
24. Чурпіта Т.М. Микола Трегубов: життя і творчість: монографія. - Київ: НАКККіМ, 2018. – 141с. : іл.
25. Шевченко В. “Жанрово-фольклорний колорит української літератури в балеті на прикладі твору Ольги Кобилянської “В неділю рано зілля копала” VIII Міжнар. Наук. -практ. Конф. (Київ 1-2 червня 2023р.). Київ: НАКККіМ, 2023 219с. 171-173с.
26. Шиленко Л. А. Прийоми сценографічного рішення в постановках опери-феєрії Віталія Кирейка «Лісова пісня» // Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія «Мистецтвознавство». Київ, 2018. Вип. 38. С. 89–99.
27. Шестеренко І. В. Маловідомі сторінки біографії В. Д. Кирейка., Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського, вип. 55. К., 2006, с.88-98;

ДОДАТКИ

I

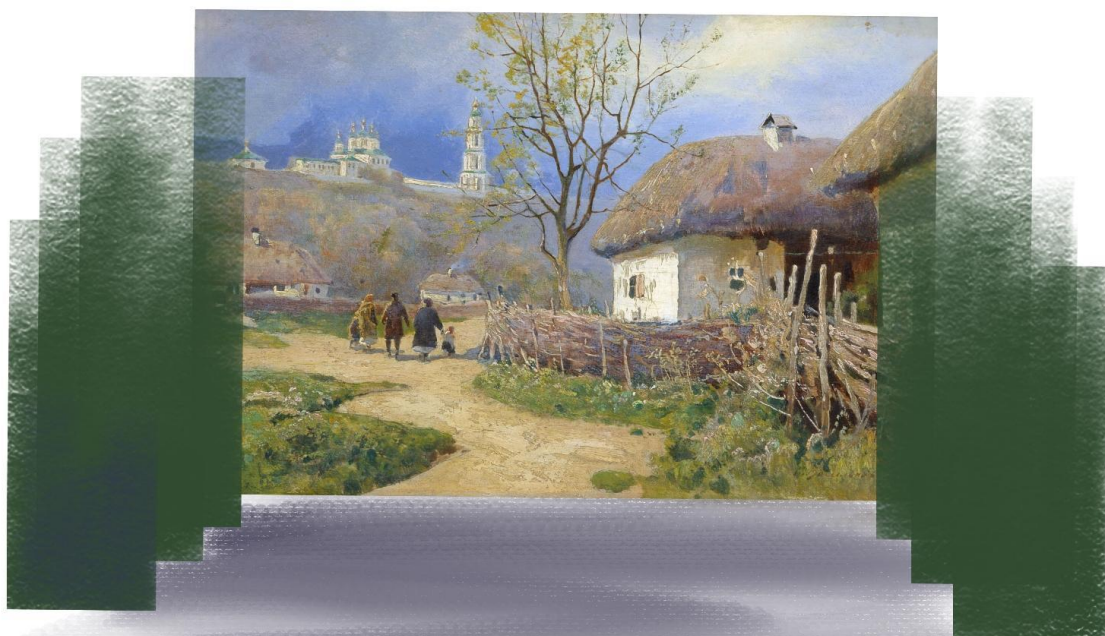
Додаток 1

II

Додаток 2

III

Додаток 3

Додаток 1(костюм Гриця)

